

Вуко Ђ. ЛАКУШИЋ*

Божана М. РАШКОВИЋ**

Учитељски факултет у Призрену са привременим седиштем у Лепосавићу

ЗАСТУПЉЕНОСТ НАРОДНИХ МУЗИЧКИХ ИГАРА СА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ У РАЗРЕДНОЈ НАСТАВИ НА СЕВЕРУ ЈУЖНЕ СРПСКЕ ПОКРАЈНЕ

Апстракт: У овом раду представљени су резултати истраживања којим смо желели да утврдимо заступљеност народних музичких игара Косова и Метохије у оквиру наставе музичке културе и физичког васпитања у млађим разредима основне школе на подручју севера Косова и Метохије. Истраживање је реализовано на узорку од 73 учитеља из општина Лепосавић и Косовска Митровица у току 2019. године. Предмет истраживања представља емпиријску проверу заступљености народних музичких игара Косова и Метохије у наставном процесу. Спроведено истраживање имало је за циљ да утврди факторе који утичу на заступљеност народних музичких игара Косова и Метохије у настави. Резултати истраживања указали су да народне игре са Косова и Метохије нису у довољној мери заступљене на часовима музичке културе и физичког васпитања. Истраживање је указало да учитељи не познају у довољној мери основне музичке карактеристике народних песама и игара са овог поднебља али да су свесни значаја примене наведених садржаја у очувању националног и културног идентитета народа.

Кључне речи: народне музичке игре, традиција, Косово и Метохија, музичка култура и физичко васпитање.

УВОД

У овом раду представљени су налази емпиријског истраживања којим је утврђено познавање и мишљење учитеља о заступљености народних музичких игара са Косова и Метохије у наставном процесу у оквиру наставног предмета Музичка култура и Физичко васпитање у млађим разредима основне школе на подручју Косова и Метохије.

Концепција рада обухвата: Теоријски део, у коме се разматра народна музичка традиција у етномузиколошким и музичко-педагошким истраживањима; Методологију истраживања, са јасно постављеним циљем, задацима, хипотезама, у коме главна хипотеза претпоставља да у наставном процесу Музичке културе и Физичког васпитања у млађим разредима основне школе на северу Косова и Метохије

* асистент са докторатом, vuko.lakusic@pr.ac.rs

** асистент са докторатом, bozana.raskovic@pr.ac.rs

нису у довољној мери заступљене народне музичке игре јужне српске покрајне; Резултате истраживања и дискусију, на основу којих је као последње поглавље формиран Закључак.

Истраживањем смо желели да утврдимо који то фактори утичу на заступљеност народних музичких игара у настави и пронађемо конструктивна решења која би мотивисала учитеље и помогла им да у наставни процес уврсте садржаје који су применљиви у настави и одговарају дејим музичким и психофизичким способностима.

ТЕОРИЈСКИ ДЕО

Народне музичке игре представљају значајно средство којим у наставном процесу можемо утицати на комплексан развој дејих способности. Посматрањем народних музичких игара са аспекта музичких способности запажен је њихов значај на развој ритмичности. Извођењем плесних покрета уз песму подстиче развој осећаја за ритам, метар и темпо. Поред извођења покрета битан сегмент при извођењу народних музичких игара је и певање. „Народне песме представљају незаобилазан наставни материјал у реализацији елементарног музичког описмењавања” (Илић, Миловановић 2019: 453). Певањем у групи деца уче да разликују гласове друге деце, боје инструмената, шуме и звуке а при том развијају и вокалне способности као и смисао за лепо и изражајно певање (Стојадиновић 2017). Извођење народних музичких игара омогућава деци да изразе музички доживљај, карактер песме као и њене изражајне елементе (Павловић 2013). Посматрајући утицај примене народних музичких игара на моторичке способности запажен је допринос на раст организма а формирање навике правилног држања тела при плесу значајно је у превенцији спречавања разних деформитета. При извођењу народних музичких игара пред децом су постављени захтеви којима се примењују разноврсни облици кретања: ходање, трчање скакање као и покрети који омогућавају развијање одређених кретних навика. Извођење народних музичких игара позитивно утиче на развој већине моторичких способности: координације, брзине, снаге, издржљивости, омогућава нормалну покретљивост свих зглобова (Лакушић, Симијоновић и др. 2018).

Применом народних музичких игара у настави може се допринети упознавању са народном песмом, игром, обичајима, обредима, инструментима, народном ношњом. На основу ових елемената ученицима се може приближити начин живота наших предака, њихове навике, промене кроз историју. Васпитна улога народних музичких игара помаже формирању моралног лика и стварања ведре и здраве личности путем „неговања љубави према домовини, развијања смисла за колективни живот и рад, другарство и пријатељство, такмичарски дух, васпитање у стрпљењу, истрајности, стицању радних навика и подизању самопоуздања и вере у своје способности” (Зрнзевић, Лакушић и др. 2014: 250). О значају музичких игара говоре и Малешевић и Миљевић истичући да циљ игара са певањем обухвата „развијање осећаја за лепоту и складност покрета, као и смисла за усклађивање покрета уз пратњу песме” (Малешевић, Миљевић 1986: 148). Њихова употреба у наставном процесу развија дејји слух, глас, говор као и навике кретања (Зрнзевић, Лакушић и др. 2014: 250).

Један од важних задатака наставе је упознавање ученика са народном традицијом свога народа. Како Стојановић истиче „богатство играчких ритмова, покрета, корака, ношњи, изнедрило је велики број народних игара. Њима се развијају снажна национална осећања и изграђује однос према сопственој и туђој културној баштини. У избору фолклорних игара треба поћи од завичајних, деци најближих игара, па затим ширити интересовање и за друге” (Стојановић 1996: 65). С тога, у овом раду, посебан акценат стављен је на упознавање народне музичке баштине (народних музичких игара) средине у којој ученици живе.

Народна музичка традиција Косова и Метохије до сада је била предмет великог броја етномузиколошких и музичко-педагошких истраживања. У збиркама етномузиколога и музичких ствараоца у Србији (Мокрањац 1966; Ђорђевић 1928; Милојевић 2004; Манојловић 1923; Васиљевић 1950; Јанковић 1937, 1951, 1957) забележени су нотни записи који садрже традиционалну музичку грађу са Косова и Метохије. У музичко-педагошкој литератури, (Павловић 2012, 2013) и (Павловић, Сарајлић 2018) традиционална музика са ових простора представљена је из угла методике музичке културе у основној школи.

У свом мелографском раду на овом подручју, Стеван Стојановић Мокрањац бележи велики број народних мелодија које разврстава у збирци на обредне и обичајне песме, игре с певањем, сеоске и градске песме, турске песме, песме из других крајева (Мокрањац 1966). Већина мелодија коју је Владимир Ђорђевић забележио у својој збирци *Српске народне мелодије: Јужна Србија*, потиче из Македоније док мањи број, двадесет шест мелодија, потиче са Косова и Метохије и то углавном из сеоских средина (Ђорђевић 1928). Бележећи наслеђе за кога је претпостављао да је архаично и да исчезава, Милојевић записује фолклорне мелодије са подручја Јужне Србије и Македоније. Забележени материјал Милојевић није за живота успео да објави али је то учинио Драгослав Девић уз адекватну калификацију и тумачење (Милојевић 2004). Коста Манојловић у оквиру истраживања Етнографског музеја у Београду, бележи велики број песама са Косова и Метохије које за живота не објављује али будућен приређивачу оставља драгоцене податке (Думнић 2013: 85). Музичке игре са Косова и Метохије најдетаљније су проучаване у литератури коју су забележиле Љубица и Даница Јанковић (Јанковић 1937, 1951, 1952). У збиркама су записи народних игара са певањем, детаљно описани кораци игара и пружено много података о народној играчкој традицији овог поднебља. Миодраг Васиљевић, у проучавању српске народне музике оставио је значајне податке о народној музици Косова и Метохије. У збирци *Југословенски музички фолклор, Народне њесме које се њевају на Космеју*, поред нотних записа, забележене су компоненте напева (тонска висина, метроритам, темпо, агогика), литерарни текстови су записани са акцентуацијом, локалне речи су представљене у речнику као и подаци о казивач (Васиљевић 1950).

У музичко-педагошкој литератури, Павловић народне музичке игре сагледава са дидактичко-методичког становишта односно из угла методике музичке културе у основној школи (Павловић 2012, 2013). Монографија Биљане Павловић, *Народно музичко стваралаштво Косова и Метохије у основношколској настави музичке културе*, конципирана је тако да нуди теоријске основе у којима су пружени подаци

о карактеристикама и значају народног музичког наслеђа овог краја као и практичне примере погодне за увођење у наставу. Поред примера погодних и предложених за остваривање различитих образовних, васпитних и функционалних задатака Музичке културе дат је и предлог примера погодних за интердисциплинарни приступ у обради косовско-метохијских песама. У монографији је претстављен избор народних музичких игара из Ибарског Колашина, Приштине, Готовуша, Призрена, Косовске Митровице, Гњилана, Пећи, Горњег Неродимља, Велике Хоче, Централног Косова, погодних за увођење у наставу Музичке културе као и Физичког васпитања у основној школи (Павловић 2012). На сличан начин конципиран је и Приручник за учитеље и наставнике музичке културе у основној школи исте ауторке. У њему поред разматрања општих одлика народног музичког стваралаштва Косова и Метохије, настанка, развоја и значаја, представљене су и могућности музичког описмењавања кроз одабране примере. Значајна пажња је посвећене обредним и обичајним песмама као и упознавању са народним музичким играма (Павловић 2013). Монографија *Национално васпитање у настави музичке културе*, ауторки Павловић и Сарајлић, студиозно сагледава и представља избор традиционалних песама и игара са Косова и Метохије, српских патриотских песама, духовних песама и уметничких композиција које могу бити драгоцени садржаји у настави музичке културе а доприносе развијању националног васпитања (Павловић, Сарајлић 2018).

Радови поменутих аутора представљају драгоцену литературу која може помоћи учитељима и наставницима Музичке културе и Физичког васпитања да у наставни процес уврсте садржаје који су применљиви у настави и одговарају дечјим музичким и психофизичким способностима.

МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

Спроведено истраживање имало је за циљ да утврди факторе који утичу на заступљеност народних музичких игара Косова и Метохије у наставном процесу Музичке културе и Физичког васпитања у млађим разредима основне школе на северу Косова и Метохије.

Задаци истраживања

На основу креираног циља формулисани су задаци истраживања:

1. утврдити да ли народне игре уз песму, са подручја Косова и Метохије, као веома значајан садржај у решавању задатака васпитања и образовања постоје у наставном процесу Музичке културе и Физичког васпитања у млађим разредима основне школе на северу Косову и Метохији;

2. утврдити да ли учитељи са севера Косова и Метохије у довољној мери познају основне карактеристике народних игара уз песму са подручја Косова и Метохије;

3. утврдити у којој мери учитељи са севера Косова и Метохије препознају значај народних музичких игара са Косова и Метохије у очувања националног и културног идентитета народа.

Хипотезе истраживања

На основу циља истраживања постављена је општа хипотеза:

у наставном процесу Музичке културе и Физичког васпитања у млађим разредима основне школе на северу Косова и Метохије нису у довољној мери заступљене народне музичке игре јужне српске покрајне.

Полазећи од задатака истраживања постављене су следеће специфичне хипотезе:

X1: народне игре уз песму, са подручја Косова и Метохије, као веома значајан садржај у решавању задатака васпитања и образовања постоје у наставном процесу Музичке културе и Физичког васпитања у млађим разредима основне школе на северу Косова и Метохије;

X2: учитељи са севера Косова и Метохије у довољној мери познају основне карактеристике народних игара уз песму са подручја Косова и Метохије;

X3: учитељи са севера Косова и Метохије препознају значај народних музичких игара са Косова и Метохије у очувања националног и културног идентитета народа.

Истраживање је реализовано на узорку од 73 учитеља са подручја севера Косова и Метохије у току 2019. године.

Табела 1. Приказ структуре узорка

	Фреквенције	Проценти
ОШ „Вук Караџић“ Сочаница	11	15,1%
ОШ „Стана Бачанин“ Лешак	14	19,2%
ОШ „Бранко Радичевић“ Косовска Митровица	14	19,2%
ОШ „Лепосавић“ Лепосавић	18	24,7%
ОШ „Вук Караџић“ Звечан	16	21,9%
Укупно	73	100%

Узорак истраживања сачињавало је 11 (15,1%) учитеља Основне школе „Вук Караџић“ у Сочаници, 14 (19,2%) учитеља Основне школе „Стана Бачанин“ у Лешку, такође, 14 (19,2%) учитеља Основне школе „Бранко Радичевић“ у Косовској Митровици, 18 (24,7%) учитеља Основне школе „Лепосавић“ у Лепосавићу и на крају 16 (21,9%) учитеља Основне школе „Вук Караџић“ у Звечану, оба пола.

За потребе спроведеног истраживања креиран је анкетни ужитник, који је у процесу истраживања подељен учитељима са простора севера Косова и Метохије. Инструмент је сачињен од 12 питања, преко којих су учитељи исказивали своје процене, ставове и мишљења о очувању традиционалних народних песама и игара са подручја Косова и Метохије. За креирани инструмент проверена је поузданост интерне коинзистенције, на узорку испитаника на коме је и истраживање спроведено и она је задовољавајућег нивоа поузданости (Cronbach's Alpha = 0,79).

У обради података коришћена је дескриптивна статистичка анализа помоћу SPSS 20.0 софтверског статистичког пакета. Израчунаване су фреквенције и проценти.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА СА ДИСКУСИЈОМ

У намери да се испитају постављене хипотезе анализирани су сетови питања који могу дати информације у оповргавању или потврђивању постављених хипотеза.

Први задатак истраживања је да утврдимо да ли народне игре уз песму, са подручја Косова и Метохије, као веома значајан садржај у решавању задатака васпитања и образовања постоје у наставном процесу Музичке културе и Физичког васпитања у млађим разредима основне школе на северу Косову и Метохији.

Табела 2. Заступљеност народних игара уз песму у настави Музичке културе и Физичког васпитања

Присутност народне музичке традиција Косова и Метохије у уџбеницима Музичке културе и Физичког васпитања у млађим разредима основне школе		
	Фреквенције	Проценти
довољно	16	21,9%
мало	53	72,6%
потпуно је изостављена из уџбеника	4	5,5%
Обрада народних музичких игара из школске средине у настави Музичке културе и Физичког васпитања		
	Фреквенције	Проценти
често	13	1,8%
ретко	53	72,6%
не обрађујем их	7	9,6%
Начин избора народних музичких игара са певањем		
	Фреквенције	Проценти
користим музичко-педагошку литературу са избором народних музичких игара са певањем КиМ	14	19,2%
сам-а, на основу сопственог знања и искуства	42	57,5%
према сугестијама колега	11	15,1%
не вршим избор народних музичких игара са певањем КиМ	6	8,2%
Располагање литературом која омогућава избор народне музичке грађе са Косова и Метохије		
	Фреквенције	Проценти
довољно	8	11%
мало	51	69,9%
не располажем таквом литературом	5	6,8%
није ми познато да постоје збирке народних песама и игара КиМ намењене за употребу у основној школи	6	8,2%
два одговора: „мало“ и „није ми познато да постоје збирке...“	2	2,7%
два одговора: „не располажем таквом литературом“ и „није ми познато да постоје збирке...“	1	1,4%

Потешкоће са којима се најчешће сусрећете приликом обраде народне музичке игре са Косова и Метохије

	Фреквенције	Проценти
1. недостатак музичко-педагошке литературе са адекватним избором народних музичких игара КиМ за основну школу	47	64,4%
2. не познајем довољно добро народне музичке игре КиМ	3	4,1%
3. недостатак наставних средстава: аудио снимака, видео снимака	17	23,3%
4. не наилазим на потешкоће	1	1,4%
два одговора: 1 и 3	3	4,1%
два одговора: 2 и 3	1	1,4%
три одговора: 1, 2 и 3	1	1,4%
Укупно	73	100%

Подаци у Табели 2 показују да чак 53 учитеља или 72,6% истиче да је народна музичка традиција Косова и Метохије у уџбеницима Музичке културе и Физичког васпитања мало присутна. Такође, резултати указују да највећи број учитеља, 53 или 72,6%, ретко обрађује народне музичке игре из школске средине у настави Музичке културе и Физичког васпитања. Даље, учитељи не поседују адекватну музичко-педагошку литературу уз помоћ које би вршили одабир народних музичких игара са певањем, јер само њих 14 или 19,2% истиче да је консултује. Највећи број учитеља 42 или 57,5% се користи сопственим знањем и искуством у одабиру музичких игара са певањем са подручја Косова и Метохије. Када је у питању стручна литература, која би помогла у креирању часова, највећи број учитеља, 51 или 69%, наводи да је она мало доступна, 5 или 6,8% учитеља истиче да не располаже таквом литературом, а њих 6 или 8,2% да им није познато да постоји збирка народних музичких игара са простора Косова и Метохије. Ове тврдње употпуњују и одговори на наредно питање где се највећи број учитеља 47 или 64,4% слаже са констатацијом да постоји недостатак музичко-педагошке литературе са адекватним избором народних музичких игара Косова и Метохије за основну школу.

Наведеним резултатима одбацује се наша прва специфична хипотеза: *народне игре уз песму, са подручја Косова и Метохије, као веома значајан садржај у решавању задатака васпитања и образовања постоје у наставном процесу Музичке културе и Физичког васпитања у млађим разредима основне школе на северу Косова и Метохије.*

Осим што ови подаци не иду у корист прве истраживачке хипотезе, они осликавају једну песимистичну слику када је заступљеност народних игара уз песму у настави Музичке културе и Физичког васпитања у млађим разредима основне школе реч. Садржаја нема довољно, а учитељи немају подршку у виду ресурса (литературе, аудио и видео снимака), да самоиницијативно нешто покрену. С тога практична импликација, која одаваде проистиче указује на то да учитеље треба упутити на етномузиколошку и музичко-педагошку литературу која може да послужи као избор грађе погодне за школску обраду.

Други задатак истраживања је да утврдимо да ли учитељи са севера Косова и Метохије у довољној мери познају основне карактеристике народних игара уз песму са подручја Косова и Метохије.

На једно од питања отвореног типа, у коме је требало навести имена аутора и наслове књига који садрже избор народних игара са певањем са Косова и Метохије, одговорио је 21 (28%) испитаник. Учители су наводили следећу литературу: *Повраћак изходнишије* Ђорђе Лакушић (Лакушић 2015), *Народне њесме и ијре Косова и Мејохије* М. Милојевић (Милојевић, 2004), *Традиционална народна музика Косова и Мејохије у музичком сиваралашићу ученика основне школе Б. Павловић* (Павловић 2013), *Музички фолклор Косова и Мејохије у музичком сиваралашићу ученика основне школе Б. Павловић* (Павловић 2013), *Национално васићиање у насијави музичке културе Б. Павловић*. И Д. Сарајлић (Павловић, Сарајлић 2018). Такође се од учитеља захтевало да наведу народне игре уз песму са подручја Косова и Метохије које најчешће обрађују на часовима Музичке културе и Физичког васпитања. Учители су наводили следеће: Мајка Мару саветовала, Старо Хвосно, Јечам жела Косовка девојка, Божурове сади, Стојна мома, Текла ми је ладна вода, Удаде се Јагодо, Мој голубе, Стано мори, Косовски божури, Сини јарко сунце са Косова, Црвен цвете, Ој, Цоко, Цоко, Ој, девојко, душо моја, Разгранала грана јоргована, Навали се Шар-планина. Поред наведених народних музичких игара уз песму учители су наводили народне и уметничке вокалне композиције. Анализирајући наведене народне игре уз песму, закључено је да су само Разгранала грана јоргована и Ој, Цоко, Цоко, прикладне за обраду у редовној настави.

Табела 3. Познавање основних музичких карактеристике народних песама и игара са подручја Косова и Метохије

Погодност народних игара са певањем са подручја Косова и Метохије за остваривање основних циљева наставе Музичке културе			
		Фреквенције	Проценти
	врло су погодне	15	20,5%
Валидни одговори	у истој мери као и игре са певањем других средина	45	61,6%
	мали је број погодних игара са певањем	3	4,1%
	нисам сигуран/на јер их не познајем довољно	9	12,3%
Без одговора		1	1,4%
Погодност народних игара са певањем са подручја Косова и Метохије за остваривање основних циљева наставе Физичког васпитања			
		Фреквенције	Проценти
	врло су погодне	22	30,1%
Валидни одговори	у истој мери као и игре са певањем других средина	36	49,3%
	мали је број погодних игара са певањем	5	6,8%
	нисам сигуран/на јер их не познајем довољно	9	12,3%
Без одговора		1	1,4%
Укушно		73	100%

Када су учители упитани да изнесу став о томе да ли су народне игре уз песму погодне за остваривања наставних циљева Музичке културе и Физичког васпитања,

највећи број учитеља (више њих када је настава музичке културе у питању (45 или 61,6%), него настава физичког васпитања (36 или 49,3%)), је одговорио да јесу и то у рангу са осталим народним играма уз песму (Табела 3).

Наведени подаци имплицирају да учитељима није обезбеђена одговарајућа етно-музиколошка и музичко–педагошка литература, јер је наведен мали број наслова књига и научних радова. Што се наведених песама тиче значајан моменат је тај, који показује да учитељи не познају довољно народне музичке игре уз песму са Косова и Метохије и наводе изворне песме или песме које су уметничке. Овако добијени подаци не иду у прилог друге специфичне хипотезе, те се самим тим друга истраживачка хипотеза може сматрати одбијена: *учитељи са севера Косова и Метохије у довољној мери познају основне карактеристике народних игара уз песму са подручја Косова и Метохије.*

Трећи задатак истраживања је да утврдимо у којој мери учитељи са севера Косова и Метохије препознају значај народних музичких игара са Косова и Метохије у очувања националног и културног идентитета народа.

Табела 4. Препознавање значаја народних музичких игара у очувања националног и културног идентитета народа

Заинтересованост ученика за учење народних игара средине у којој живе		Фреквенције	Проценти
Валидни одговори	заинтересовани су	36	49,3%
	умерено су заинтересовани	32	43,8%
	нису заинтересовани	1	1,4%
Без одговора		4	5,5%
Примена народних музичких игара Косова и Метохије, као допринос развоју и учвршћивању националног идентитета код ученика на Косову и Метохији		Фреквенције	Проценти
Валидни одговори	мало	11	15,1%
	много	60	82,2%
Без одговора		2	2,7%
Примена народних музичких игара Косова и Метохије, као допринос развоју и учвршћивању културног идентитета код ученика на Косову и Метохији		Фреквенције	Проценти
Валидни одговори	мало	13	17,8
	много	58	79,5
Без одговора		2	2,7
Допринос очувању традиције применом народних игара Косова и Метохије у настави Музичке културе и Физичког васпитања		Фреквенције	Проценти
Валидни одговори	мало	1	1,4%
	много	70	95,9%
Без одговора		2	2,7%
Укушно		73	100%

Подаци у Табели 4 откривају да су учитељи свесни да примена народних игара у наставни Музичке културе и Физичког васпитања много доприноси развоју и учвршћивању националног идентитета (60 или 82%), културног идентитета (58 или 79,5%) и очувању традиције (70 или 95,9%), као и то да је велики број (36 или 49,3%) и умерен број (32 или 43,8%) ученика заинтересован за учење народних игара. Наведени подаци иду у прилог последње истраживачке специфичне хипотезе и потврђују је: *учитељи са севера Косова и Метохије преко знају значај народних музичких игара са Косова и Метохије у очувања националној и културној идентитету народа.*

ЗАКЉУЧАК

Истраживањем о заступљености народних музичких игара са подручја Косова и Метохије у разредној настави закључено је да су садржаји овог типа ретко обрађује на часовима Музичка култура и Физичко васпитање на северу јужне српске покрајне. Основни разлог наведеног, огледа се у томе да сама сазнања о народним музичким играма која учитељи поседују нису довољна као и да учитељи немају подршку у виду наставних средстава (литературе, аудио и видео снимака) која им може помоћи да у наставни процес уврсте наведене садржаје. По мишљењу учитеља, народне музичке игре са Косова и Метохије су недовољно заступљене у уџбеницима Музичке културе и Физичког васпитања.

Истраживање указује да су учитељи и ученици мотивисани и свесни да се кроз народне музичке игре доприноси развоју и учвршћивању националног и културног идентитета као и очувању народне традиције. Развијањем снажних националних осећања кроз народне игре омогућено је да се изгради однос према културној баштини. Ученици учитеља из узорка истраживања и ако желе да се упознају са својом традицијом то не успевају јер се садржаји овог типа ретко обрађују на часовима Музичке културе и Физичког васпитања, те остају ускраћени за могућност развијања снажног националног осећаја, сазнања о ранијим обичајима и начину живота, као и то како се култура адаптирала кроз историју.

Наведени резултати указују да учитељи не познају довољно народну музичку баштину. Овде представљени подаци приказали су, дакле, једну песимистичну слику стања о заступљености народних музичких игара са Косова и Метохије у настави Музичке културе и Физичког васпитања и нису потврдили све истраживачке хипотезе али јесу дали конструктивне увиде у то да су и ученици и учитељи мотивисани да се на томе ради и да је практичарима потребно упутити их на адекватну етномузиколошку и музичко–педагошку литературу која је наведена у Теоријском делу рада. Сматрамо да би поред снабдевања школа одговарајућом литературом од великог значаја било и организовање семинара, музичких радионица, концерт–предавања, организовања тематских вечери, на којима би учитељима била пружена стручна помоћ у сагледавању значаја и могућностима примене народних музичких игара са Косова и Метохије у наставном процесу.

ЛИТЕРАТУРА

- Думнић 2013: Марија Думнић. „Градска музика на Косову и Метохији у истраживањима српских етномузиколога током XX века”. *Гласник етнографске и институтске САНУ*, LXI (2), 83-98.
- Ђорђевић 1928: Владимир Ђорђевић. *Српскенародне мелодије: Јужна Србија*. Скопље: Скопско научно друштво.
- Илић, Миловановић 2019: Петар Илић и Бошко Миловановић. Функционална метода Миодрага А. Васиљевића у реализацији почетне наставе солфеџа. *Баштина*. св. 47. 445-456.
- Јанковић, Јанковић 1937: Љубица Јанковић и Даница Јанковић. *Народне ишре*, II књига. Београд: Просвета.
- Јанковић, Јанковић 1951: Љубица Јанковић и Даница Јанковић. *Народне ишре*, VI књига. Београд: Просвета.
- Јанковић, Јанковић 1957: Љубица Јанковић и Даница Јанковић. „Стилови и технике српских традиционалних играча”. Београд: *Гласник етнографске и институтске САНУ*, II-III.
- Лакушић, Симијоновић, Зрнзевић 2018: Вуко Лакушић, Ивана Симијоновић и Невенка Зрнзевић. „Primena narodnih igara u nastavi fizičkog vaspitanja i nastavi prirode i društva u cilju očuvanja narodne tradicije”. *Nova škola*. 76-85. DOI 10.7251/NSK1802076L.
- Малешевић, Милијевић, Брдарич 1986: Nada Malešević, Svetozar Milijević i Mustafa Brdaric. „Igre za djecu predškolskog uzrasta i pripremnih odjeljenja osnovne škole”. *Zavod za udžbenike i nastavna sredstva*, Сарајево: Svjetlost.
- Милојевић 2004: Милоје Милојевић. *Народне њесме и ишре Косова и Мејхохије*. Приредио др Драгослав Девић. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Мокрањац 1966: Стеван Мокрањац. *Зайиси народних мелодија*. Београд: Музиколошки институт. Павловић 2012: Биљана Павловић. *Народно музичко стваралаштво Косова и Мејхохије у основношколској настави музичке културе*. Учитељски факултет Призрен – Лепосавић.
- Павловић 2013: Биљана Павловић. *Традиционално музичко стваралаштво Косова и Мејхохије у настави музике: љриручник за учитеље и наставнике музичке културе у основној школи*. Учитељски факултет Призрен – Лепосавић.
- Павловић, Сарајлић, 2018: Биљана Белојица Павловић и Драгана Цицковић Сарајлић. *Национално васпитање у настави музичке културе*. Учитељски факултет Призрен – Лепосавић.
- Стојановић 1996: Гордана Стојановић. *Настава музичке културе од I до IV разреда основне школе*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Стојадиновић 2017: Александар Стојадиновић. *Интеграциони љрисџуи у реализацији садржаја музичке културе у разредној настави, Интеграциони модел обраде деџјих народних ишара са љевањем*. Докторски рад. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Васиљевић 1950: Миодраг Васиљевић. *Јуџословенски музички фолклор, Народне љесме које се љевају на Космеју*. Београд: Просвета.
- Зрнзевић, Лакушић, Зрнзевић 2014: Невенка Зрнзевић, Вуко Лакушић и Јована Зрнзевић. „Примена деџјих кола и елемената плеса у физичком васпитању”. *Зборник раџова Учитељског факултета*, 8. Призрен – Лепосавић, 243-257.

Vuko Đ. LAKUŠIĆ
Božana M. RAŠKOVIĆ

REPRESENTATION OF NATIONAL MUSICAL HERITAGE OF KOSOVO
AND METOHİJA IN NORTHERN KOSOVO TEACHING

SUMMARY

This paper presents empirical research findings with the aim to determine the knowledge and opinion of teachers on the representation of ethnic musical heritage of Kosovo and Metohija in the teaching process in the context of teaching music and physical education in the lower grades of primary schools in the north of Kosovo and Metohija. The survey was conducted on a sample of 73 teachers from the municipality of Leposavić and Kosovska Mitrovica in the course of 2019. The survey technique led to the results of this research. The subject of research is the empirical verification of the representation of popular music creativity of Kosovo and Metohija in the teaching process. The research is aimed at understanding the factors that influence the representation of national musical creativity of Kosovo and Metohija in teaching music and physical education in elementary grades. The survey results indicated that as very important contexts in solving problems of education of folk dances and songs through objects music culture and physical education an important place in the curriculum or folk dances and songs from Kosovo and Metohija, regardless of the value that they have not under-represented in class music and physical education. The research indicated that teachers do not know enough basic music features of folk songs and dances from this region. On the other hand they are aware of the importance of applying these facilities in the preservation of national and cultural identity of the nation. The main reasons for this are, in the opinion of teachers, lack of relevant literature and teaching aids. It was concluded that teachers should be addressed to Ethnomusicology and musicapedagogical literature that can serve as a selection of materials suitable for processing school.

Key words: ethnic music dance, tradition, Kosovo and Metohija, music culture and physical education.